

Daiva Ausėnaitė. Smurto mokykloje prevencija – mokytojų grupės

2010-03-18

Rubrikose: [Visuomenė](#) » [Švietimas ir ugdymas](#)

Zenekos nuotrauka

Žiniasklaida vis dažniau aprašo smurto atvejus, kai vaikai ar paaugliai sumuša savo bendraamžį. Vyksta diskusijos, kaip reiktų vertinti tokius smurto pasireiškimus. Vieni kaltina kitus, atsakomybės nenori prisiimti niekas. Kasmetinėje Lietuvos individualiosios psichologijos draugijos konferencijoje per vieną seminarą buvo suteikta galimybė išgirsti labai konkrečių patarimų ir rekomendacijų, ką daryti su smurtaujančiu vaiku.

Mokytojas gauna atsakymą, ką daryti

Seminarą mokytojams ir mokyklose dirbantiems psichologams vedė Jona Kirkauskienė, Druskininkų švietimo centro pedagoginės psichologinės tarnybos psichologė. J. Kirkauskienė turi nemažą darbo su pedagogais patirtį, nes prieš penkerius metus pati dirbo mokykloje.

„Idėja vesti grupes mokytojams, ne kažkokias teorines grupes, o praktinio pobūdžio, mums kilo labai seniai. 1990 m. su kolege Dalia Kuzmickiene pristatėme pirmą mokytojų grupę. Tiek tada, tiek dabar aš neįvardiju, kad tai grupė, skirta vien tik patyčių ir smurto problemai spręsti. Tai mokytojų grupė, skirta spręsti vaikų elgesio ir emocinėms problemoms. Aišku, grupėse vis dažniau kalbama apie smurtą ir patyčias, nors peržiūrėjusi savo senų grupių užrašus matau, kad smurto problema buvo ir tada“, – pradėjo seminarą J. Kirkauskienė.

Dažniausiai tokių grupių kūrimo entuziastės būna pradinių klasių mokytojos. Iš tokios grupės susitikimo mokytojas turi išeiti su atsakymu, ką daryti su konkrečiu vaiku. Mokytojas pristato jam nerimą keliantį atvejį. Nėra įvardijamas vaiko vardas. Grupė užduoda mokytojui klausimus, o vėliau visi pateikia savo pasiūlymus, kaip reiktų elgtis su tuo vaiku. Atvejį pristatęs pedagogas turi išeiti iš susitikimo priėmęs tam tikrą sprendimą dėl tolesnio savo elgesio su aptartu vaiku.

„Tokie užsiėmimai gerokai skiriasi nuo paprasčiausio mokytojų pokalbio apie vaikus per pertrauką. Susitikimas turi savo tikslus, yra nustatomos bendravimo taisyklės ir yra griežtas susitikimo laikas – valanda. Todėl kalbama konstruktyviai ir jaučiant atsakomybę, kad reikia padėti mokytojui rasti sprendimą“, – aiškino psichologė J. Kirkauskienė.

Aptariant vieno vaiko atvejį ir ieškant sprendimų, kitos mokytojos taip pat gali gauti atsakymą, nes neretai vaikai elgiasi panašiai. Tad ir problemos sprendimo būdai gali būti panašūs. Užsiėmimai trunka valandą, retai kada pavyksta per tą laiką aptarti du vaikus. Kito užsiėmimo metu klausiama, kaip sekėsi spręsti aptarto vaiko elgesio problemas. Buvo siūloma tokios grupės susitikimus rengti kartą per savaitę ar kas dvi savaites.

Mokytojų savitarpio pagalbos grupės naudingos tuo, kad jos padeda pasiruošti pokalbiui su tėvais, rasti sprendimus pačiam mokytojui. Juk kartais gali užtekti tiesiog mokytojui pasišnekėti su vaiku, jeigu tai yra tik pati netinkamo elgesio pradžia.

Grupei vadovauti galėtų mokyklos psichologas, kuris neleistų nukrypti nuo pokalbio, prižiūrėtų, kad nebūtų užduodami per daug asmeniškai klausimai.

Kas kaltas dėl smurto?

„Nežinau nė vieno mokytojo, kuris nenorėtų padėti vaikams. Visi nori padėti smurtaujančiam vaikui ir nuo jo kenčiantiems, tačiau problema, jog nežinoma, ką reikėtų daryti. Mokytojas jaučiasi bejėgis. Psichologų, dirbančių mokykloje užduotis ne tik motyvuoti mokytojus padėti vaikams, bet ir padėti jiems patiems, kad jie nebūtų sutrikę prieš dešimties metų skriaudėją, kuris terorizuoja visą mokyklą. Dažnai mokytojas su visomis savo žiniomis ir kompetencija jaučiasi prieš tą vaiką bejėgis, bejėgis prieš jo tėvus. Būna tokių kuriozinių situacijų, kai į mokyklą kviečiami aukos, o ne smurtautojo tėvai. Ir siūlo to vaiko tėvams pervesti vaiką į kitą mokyklą... Tada ir kyla klausimas, ką daryti mokytojui, kad jis prieš tėvus jaustųsi stipriau, prieš tą vaiką jaustųsi stiprus. Ir kad pakvietęs į mokyklą tėvus, turėtų ir žinotų, ką pasakyti“, – sako J. Kirkauskienė.

Įvairiausių nuomonių tėvai turi apie mokytojus, mokytojai apie tėvus. Pasireiškus smurto ar patyčių atvejui, galima būtų perfrazuoti vieną frazę: „Kai tėvai nebežino, ką daryti su vaiku, jie labai gerai žino, ko nepadarė mokykla. Kai mokykla nebežino, ką daryti su vaiku, ji labai gerai žino, kur padarytos tėvų klaidos.“

Ir tėvai, ir mokytojai nori vieno ir to paties – padėti vaikui. Padėti vaikui elgtis gerai, jaustis gerai ir mokytis gerai.

„Mokytojas turi suprasti ir pamatyti, kada vaikas pradeda blogai elgtis. Kiek įmanoma greičiau užkirsti kelią blogam elgesiui, kol vaikas dar neįprato taip elgtis. Kad po to nebūtų per vėlai: vaikas kenčia trejus metus patyčias ir toks įspūdis, jog niekas to nematė. Taip pat reikia atkreipti dėmesį, jei vaikas mokosi ne pagal savo išgales – pradeda mokytis blogiau. Mokytojas turi išsiaiškinti to reiškinio priežastis. Čia labai padeda individualiosios psichologijos žinios. Pažiūrėti nuo to momento, kai kažkas pradeda keistis, kas nutiko, kas vyksta toje konkrečioje situacijoje, kai matome, kad vaikas elgiasi negerai. Mokytojui reikia pašalinti priežastį to elgesio ar savijautos blogumo ir padėti vaikui įtvirtinti kitus jausmus, kitą elgesio modelį. Aišku, jam reikalinga tėvų pagalba“, – patarė psichologė.

Pokalbis su tėvais

Problema ta, kad labai dažnai tėvai, pakviesti į mokyklą, iš anksto jaučiasi kaltinami. Hiperaktyvių vaikų tėvai jau nuo darželio pradeda vengti auklėtojų, nes jie žino, kad tik juos sutikę auklėtojai pradės kaltinti, kad jų vaikas kažką primušė, sulaužė, sugadino ir t. t.

„Ir aš vengiau kai kurių savo dukros mokytojų, nes mane sutikę pedagogai sakydavo: „Ji nedaro to ir to, darykit su ja ką nors.“ Aš nežinau, ką su ja daryti! Tėvams liepiama kažką daryti, tačiau nepasakoma, ką jie turi daryti. Juk jie paprasčiausiai nežino. Nieko nepasako mokytojas, kuris yra auklėjimo ir mokymo profesionalas. Jeigu yra auka ir skriaudikas, privalome kviesti į mokyklą tėvus, turime juos kviesti pasiruošę. Reikia labai gerai pagalvoti, ką mes jiems sakysim. Tokiu būdu turime atstatyti mokytojų profesionalų, konsultantų auklėjimo klausimais gerą vardą. Ir duoti tėvams labai aiškių ir konkrečių patarimų, ką jie turi daryti. Ką darys mokytoja, ką darys mokyklos psichologas ir ką turi daryti tėvai, kad situacija pasikeistų – jie turi tą sužinoti iš mokytojo“, – sako psichologė J. Kirkauskienė.

Ji patarė pokalbiui su tėvas ruoštis kaip specialistui konsultantui, o ne kaip įžeistam ir sutrikusiam asmeniui. Pirmiausia mokytojas turi sau atsakyti į klausimą, koks susitikimo su tėvais tikslas. Vienintelis tikslas turi būti – padėti vaikui elgtis, jaustis ir mokytis geriau. Kitoks tikslas yra neteisingas. Juolab jei nesąmoningai norima pakviesti tėvą į mokyklą, kad jis būtų „nusodintas“.

Antras svarbus žingsnis prieš susitikimą su tėvais – surinkti faktus, kurie įrodo, kad vaikas elgiasi, jaučiasi ar mokosi blogai. „Reikia pagalvoti apie labai konkrečius įvykius. Prisiminti dienos ir laiko tikslumu, kada tai įvyko. Pasakymas „jūsų Petras skriaudžia visus klasės vaikus“ yra netinkamas. Trečias dalykas, kuris yra labai svarbus – paruošti pasiūlymų paketą tėvams. Pokalbio metu tą paketą vienaip ar kitaip perduoti tėvams. Ten turi būti aiškiai suformuluota, ką tėvai gali padaryti“, – patarė psichologė.

Hiperaktyvaus vaiko atvejis

Seminaro metu viena pedagogė papasakojo apie pirmąją berniuką, kuriam nustatyta diagnozė – hiperaktyvus vaikas. Pradinių klasių mokytoja skundėsi, jog vaikas bet kada be jokios aiškios priežasties gali užpulti kitą vaiką, gali dėl savo aktyvumo ką nors sugadinti, sudaužyti. Ji klausė susirinkusių, kaip elgtis su tokiu vaiku. Jos mokyklos vadovybė siūlo jai teikti prašymą tokiam vaikui paskirti mokymą namuose. Hiperaktyvaus berniuko mokytoja norėjo sužinoti, ar tai būtų vykęs sprendimas taip pasielgti su vaiku.

Seminaro dalyviai, elgdami kaip savitarpio pagalbos grupės nariai, pateikė klausimų mokytojai. Jie norėjo sužinoti, kas yra berniuko tėvai, kaip jie vertina vaiką ir kaip elgiasi jo atžvilgiu, ar yra vaikui paskirtas medikamentinis gydymas, ar su juo dirba psichologas. Sužinota, kad berniuko tėvai šiuo metu gąsdina jį ir baudžia fizinėmis bausmėmis.

Surinkus visus faktus, pasisakė kiekvienas grupės dalyvis. Pradinių klasių mokytojai buvo siūloma pašnekėti su tėvais dėl fizinių bausmių ir nustoti jas taikyti. Hiperaktyviems vaikams kaip auklėjimo priemonė labiau tinka skatinimai ir apdovanojimai. Taip pat tėvams reiktų pasiūlyti organizuoti vizitus pas psichologą, nes šiuo metu hiperaktyvus vaikas negauna jokios psichologinės pagalbos ir yra vienas su savo problema. Daugumos susirinkusiųjų nuomone, hiperaktyvaus vaiko izoliacija namuose jam nesuteiktų jokios naudos, gal net būtų žalinga.

Grupės aptarimas truko valandą laiko ir buvo pateiktas ne vienas vertingas pasiūlymas, kaip galima būtų elgtis su šiuo konkrečiu vaiku. Hiperaktyvaus vaiko mokytoja patikino, kad savo mokykloje bandys suburti mokytojų savitarpio pagalbos grupę. Pasak jos, tokie susitikimai padeda mokytojui jaustis tvirčiau ir negalvoti, jog esi vienas stengdamasis padėti vaikui.

Išvengime klaidų

Psichologė J. Kirkauskienė seminaro dalyviams padalijo lapelius su mokytojų klaidomis. Anot jos, jei mokytojas suvokia, kad jo elgesys yra netinkamas, jis gali išvengti didelių klaidų. Dažniausios mokytojų klaidos būtų tokios.

- Ryžtingų veiksmų baimė. Aštrių kampų apėjimas, laukimas, kol situacija išsispręs savaime.
- Savo, kaip mokymo ir auklėjimo specialisto, žinių nenaudojimas konsultuojant tėvus.
- Nepakankamai įvertinamas pokalbio „akis į akį“ reikšmingumas.
- Neryžtingumas ir baimė kreiptis pagalbos. Baimė pasirodyti nekompetentingam.
- Noras kontroliuoti vaiką, o ne situaciją.
- Savo vertės suvokimas per vaiko elgesį.
- Atkaklus gerai žinomų psichologinių žinių netaikymas praktikoje.

Bernardinai.lt